

СТУДЕНИЦЯ

що ж? Каламутять воду далі, бо ті споруди на ладан дихають. А до будівництва нових не приступають.

До витoku залишається якихось 12 кілометрів. Річка вужчає, вужчає, а перед Савинецьким залізничним роз'їздом Ярмолинського району звинкає зовсім. Невже тут початок річки? По карті до нього ще кілометрів п'ять. Заходимо до чергового роз'їзду.

— Жарке літо було, то річка на цьому відміску пересохла, — сказав той. — Чи часто таке трапляється? Раніше, коли в Савинцях і Косогірці стави не були занедбані і береги Студениці не роззорювалися, вона хоч і тоненькою цівкою, але бігла цією долиною. Минулого ж року від Косогірки дійшла тільки до залізниці, а на кілометр з лишком русло сухе...

Річка затиснута лещатами ріллі майже від початку і до залізниці. Кинь ще одну-другу скибу, і хтозна, чи цей маленький струмок не щезне?

Проблеми

Як бачимо, діаметрально протилежний стан річки в позивов'ї, де вона здорова й чиста, і у верхів'ї. Та й у середині течії не райдужні тони.

Що треба зробити, аби здоров'я Студениці не викликало тривоги? Передусім по-серйозному взятися за створення водоохоронної зони. Тобто припинити роззорювання прибережних смуг річки та її приток; заліснити або залужити їх. Інститут «Укрземпроект» розробив для кожної річки технічну документацію, і вона є в господарствах.

Слід оперативніше вирішувати проблему стоків плодощерного заводу, які пригнічують риборозведення.

Треба покласти край і засміченню річки в селах. До речі, Дунаєвський райвиконком прийняв рішення про створення в населених пунктах сміттєзвалищних місць і мийок машин. Але воно, як видно, не виконується.

Слово, проблем є чимало. І за вирішення їх треба як слід взятися.

Ю. РЕЗНІКОВ,
інспектор Хмельницької
гідрохіміялабораторії.

В. КРИВОШИЯ,
кор. «Радянського Поділля».

свої води до Дністра. Лісистість річки становить майже 13, заболоченість — 0,5 процента.

українська. На жаль, вони нерідко знищуються худобою. В прибережній смузі річки розташоване пасовище радгоспу імені ХХ з'їзду КПРС. Травоїсті тут бідні, то худоба заходить у ліс і випасає, витопує рідкісні рослини. Завдається шкода флорі. Але закрити пасовище й заліснити землю не поспішають.

Покидаємо заказник надвечір. Квапнімося дістанися до межі Кам'яниччини з Дунаєвським районом. Морозець і сутінки підганяють. Здоров'я Студениці в нижній частині не викликає особливого занепокоєння. Під щитом лісів, які тягнуться до обом берегами майже через весь Кам'янець - Подільський район, вона почуває себе добре.

Притоки пересихають

А як же вище, там, де формуються стік річки, де вона народжується? Картина не скрізь втішна. У Яцьківцях, в санітарній зоні, розташовані парники, від яких у дощі стоки потрапляють у русло. В Трибухівці береги роззорюються до самого урв'я води. В кількох місцях машини переїжджають через річку, бо нема мосту. Правла, його вже почали споруджувати.

На сліди ерозії натрапили біля кар'єру в Рачинцях. Правий берег осушається в річку; замулюючи її. Поряд голозувинецький колгосп посадив шовковицю. Це добре, але треба закріпити і сам берег. У Голозувинець водії мнуть транспорт біля мосту, мешканці засмічують річку.

Розмовляємо з спостережником тутешнього гідропоста Зіною Прокопівною Ягольницькою, яка 13 років проводить контрольні виміри на Студениці.

— Міліє річка, — говорять невтішно. — Рівень волн знизився за цей час більш як на півметра, а середня глибина — на 20 сантиметрів.

— А як з чистотою води?

— До минулого року Студениця дуже забруднювалася Мушкунтинським свиновідгодівельним комплексом. Нині він не скидає гноївки в приток, і вода в річці стала прозора, без запахів.

Підіймаючись далі проти течії, побачили, чому річка міліє. Чимало її приток пересохло від безжалюгідного роззорювання, заросло бур'янами, трав'яю. Забігаючи наперед, скажемо, що поки дійшли до початку Студениці, таких безводних приток нарахували більше десятка. У 60-х роках Студениця мала 63 притоки. Більшість їх припадала на середню частину і верхів'я.

За Мушкунтинцями схили дуже поивчені ерозією. Лісівники приступили до їх лікування. Лівий берег частково засаджений соснами до Дем'янкевець. Шумить бір, радує красою.

У Гірчичній в Студеницю впадає безіменна дванадцятикілометрова річка — найбільша з приток. Колінь вона була глибочейка, тепер замулена, засмічена. Та й берет самої Студениці перетворили в смітник. А у Вихривці русло захарачене поваленими деревами, різними покидьками.

Добру справу зробили в Ставищі, Мішівцях, Лошківцях цього ж району. На річці спорудили величезні стави. Вони підтримують рівень Студениці, очищують проточну воду від бруду. Але в тих же Мішівцях у річку потрапляє гній із свиноферми, в прибережній смузі влаштоване звалище. А найгірше в Лошківцях. Біля вільшанки Студеницю буквально завалили горшками, відрами, баняками. Певно, ні сільську Раду, ні природоохоронців доля річки не непокоїть.

Як і Дунаєвський плодощерний завод обласного спілки, який впродовж багатьох літ скидає виробничі стоки в Студеницю у цьому ж селі. Позаминулого року підприємство піддавалося критичній в нашій газеті за неефективну роботу очисних споруд. І

Під щитом лісів

Стояла тиша. Лише зрідка потріскував лід на Дністрі, що білів у ранковому тумані. Широка долина в гирлі Студениці, у якій донедавна лежала однойменне село, була пустиння. Тільки пеньки стрімилі із землі й виднілися залишки фундаментів будівель. Покинути обжиті місця людець змусило Дністровське водоймище, котре, певно, уже весною затопить і оцю, і наступну долину.

Йдемо Студеницею проти течії. Прудка, шумлива, метрів із десять у ширину має. Береги урвисті, скелясті. Правий аж до маківки вкритий лісом. лівий порізаний стрічками терас. Торік Новоушицька лісомеліоративна станція посадила тут сосняк, вивіши в культуру і плодово-ягідні сорти. Варто сказати, що її працівники вже озеленили понад 90 гектарів схилів річки. На цих площах припинилися зеуви, зменшилася кількість стоків у русло з полів.

Студениця весь час петляє. Щоб скоротити шлях, вибираємося з долини на гребінь схилу і зрізаємо оті петлі. Сіа у нижній частині течії нема, береги не роззорюються. Отож річка здорова, чиста. Навіть на півметровій глибині видно дно.

Чудовим фільтром служать для неї і ландшафтно-ботанічний заказник республіканського значення Совиний яр, що розкинувся на 827 гектарах. Студениця розділяє це лісове урочище навпіл. Густо порізане глибокими ярами, всіяне брилами замшілого каміння, воно справляє незгладне враження. Особливо чарують замералі потічки, які звисають з кам'яних стін то голубуватими, то жовтуватими бурюльками.

В заказнику прижилися гакі рідкісні рослини, як береза, скополія карніолійська, шванерекія подільська, шоломниця весняна, герань темна, ковила